

1. більш ефективно впроваджувати методики, види і технології навчання, чітко планувати свою роботу, вносити корективи;
2. суттєво впливає на якість навчання, об'єктивно оцінювати без конфліктних сутичок;
3. дає умови реалізації можливостей кожного студента, а також саморозвиток його;
4. виявити більш обдарованих, талановитих для подальшої роботи у групах спортивного вдосконалення;
5. надихає викладача до творчої роботи, підвищення професійної майстерності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Водозазька О.Г. Деякі аспекти модульного навчання і рейтингового контролю//Проблеми вищої школи.-К:Вища школа 1994.-С.35-39
2. Інновації змісту і технологій здорового способу життя. - Тернопіль Астон, 2002 -136с.
3. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали). – К. – Тернопіль: ВПУ ТДПУ, 2003.- 71с.
4. Водяницька І.А., Никитушкіна Н.Н. «Применение модульного обучения в системе повышения квалификации специалистов по физической культуре и спорту» - ж. «Теория и практика физической культуры», 2004, №12, с. 43 – 44.
5. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес: Матеріали першої лекції /Уклад. М.Ф.Степко, Я.Я.Бомобаш, К.М.Левківський – К,2004 -24с.
6. Остапенко В.О. Про порядок розробки і впровадження стандартів вищої освіти у ВНЗ України// Тези доповіді на міжвузівській науково-методичній конференції «Проблеми ступеневої підготовки фахівців у контексті Болонської угоди».- Кривий Ріг 2004. – С. 4-8.
7. Mosston M. Ashworth S. Teaching of Physical Education. Thessalonica, Salto, 1997 – p. 181.
8. Visha osvita Ukraine I Bolonskii prozes. Nav. Posib./ V.G. Kremen – T.: Nav.kn.- Bogdan, 2004. – 384 p.
9. Nuttin J. Motivation, planning and action of behavior dynamics.-Hillsdale, 1994. – 254p.

Бондаренко В. В.

Національна академія внутрішніх справ (м. Київ)

ДИНАМІКА ПІДГОТОВЛЕНOSTІ МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ МІЛІЦІЇ ДО ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ НЕБЕЗПЕКИ

Теоретично обґрунтовано авторську методику навчання майбутніх працівників міліції до діяльності в умовах небезпеки. Проведено дослідження динаміки підготовленості правоохоронців до протидії із супротивником, озброєним холодною зброєю. У дослідженні взяли участь курсанти Національної академії внутрішніх справ (n=62). На основі проведеного педагогічного експерименту встановлено позитивну динаміку теоретичної та практичної підготовленості курсантів, які займалися за авторською методикою. Статистична обробка отриманих даних доводить ефективність розробленої методики підготовки майбутніх правоохоронців до діяльності в умовах небезпеки.

Ключові слова: методика підготовки, працівник міліції, озброєний супротивник.

Бондаренко В.В. Динамика подготовленности будущих правоохранителей к эффективной деятельности в условиях риска. Теоретически обоснована авторская методика обучения будущих работников милиции к эффективной деятельности в условиях опасности. Проведено исследование динамики подготовленности правоохранителей к противоборству с противником, вооруженным холодным оружием. В исследовании приняли участие курсанты Национальной академии внутренних дел (n=62). На основе проведенного педагогического эксперимента установлено положительную динамику теоретической и практической подготовленности курсантов, которые занимались по авторской методике. Статистическая обработка полученных данных доказывает эффективность разработанной методики подготовки будущих правоохранителей к деятельности в условиях опасности.

Ключевые слова: методика подготовки, работник милиции, вооруженный противник.

Bondarenko V. V. Dynamics of preparedness for future police officers to effective work in conditions of risk. By the analysis of professional literature and survey employee's practical departments of internal affairs of Ukraine sets the lack of effectiveness of existing methods of training to law enforcement activity in the collision with the enemy, armed with knives. To improve the educational process developed authoring method of training for police officers to work in dangerous conditions and tested its effectiveness. The study involved the students of the second year of the National Academy of Internal Affairs. Students in the control group (CG, n = 32) were trained by traditional methods in accordance with the current program of special fitness. Those experimental group (EG , n = 30) studied the original technique. During the study accentuated attention to the assimilation of special theoretical knowledge concerning

behaviors enemy and spatio-temporal parameters of the main attacking options action. When carrying out of training clashes attacking enemy action were approached to model the behavior of the real perpetrator. Assessment of future police officers included the testing of theoretical knowledge (theoretical preparedness) and practical abilities and skills in the use of physical impact during the attack of the enemy, armed with machetes (practical preparedness).

The use of the author's teaching methods allow to significantly increasing the preparedness of people EG. We found a significant difference in both the theoretical and practical preparedness of students in EG and CG ($p < 0.001$). These results demonstrate the effectiveness of the developed method of training future police officers to work in conditions of risk.

Key words: method of preparation, police, armed opponent.

Постановка проблеми. Під час виконання службових обов'язків працівникам міліції досить часто доводиться стикатися з непокорою озброєних та агресивно налаштованих правопорушників [2, 3]. Ефективність діяльності в таких випадках залежатиме від їх підготовленості [1, 6]. Статистичні дані щодо загибелі та поранення особового складу під час зіткнення з озброєними правопорушниками доводять, що існують проблеми в підготовленості правоохоронців. Так при виконанні службових обов'язків в Україні щорічно гине понад 25 працівників ОВС, при чому третя частина з них від нападу з використанням холодної зброї. Аналіз практичної діяльності працівників міліції показує, що в багатьох випадках, під час зіткнення з підозрілими особами, правоохоронці не могли своєчасно та достовірно визначити подальшу ймовірну їх поведінку. Тобто існуючі методики навчання не в достатній мірі сприяють формуванню у курсантів умінь прогнозувати можливий розвиток ситуації збройного зіткнення та ступеня небезпеки. Для часткового вирішення даної проблеми в навчальний процес слід вводити науково обґрунтовані та експериментально перевірені методики підготовки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій показав, що зусилля багатьох науковців, спеціалістів-практиків [3, 6, 9, 10] були спрямовані на розробку своїх авторських методик, проте в їх змісті існують протиріччя, що виникають між вимогами, які висуває суспільство до якості підготовки спеціалістів та дійсними результатами навчання курсантів. Методики навчання розроблялися на основі досліджень, які проводилися в умовах спортивних сутичок та були спрямовані на удосконалення процесу підготовки єдиноборців [1, 7, 8]. У своїх дослідженнях В. І. Пліско [4] відмічає, що перенесення знань зі спортивної теорії в практику підготовки майбутніх працівників до діяльності в умовах збройних зіткнень не завжди може досягати позитивного результату. Автор пояснює це тим, що умови, які виникають під час реальних зіткнень із правопорушником відрізняються від умов спортивних сутичок. Проявляються різні закономірності щодо поведінки супротивника, які відповідно вимагають від майбутнього працівника спеціальної підготовленості, яку можна розглядати як наявність теоретичних знань, практичних умінь, навичок й розвитку необхідних психологічних та фізичних якостей, що дозволяють у будь-який час успішно виконувати поставлені завдання [4].

Мета роботи – дослідити вплив авторської методики навчання на динаміку підготовленості майбутніх правоохоронців до протиборства із супротивником, озброєним холодною зброєю.

Завдання:

1. теоретично обґрунтувати авторську методику навчання;
2. дослідити вплив авторської методики на динаміку підготовленості майбутніх правоохоронців до протиборства із супротивником, озброєним холодною зброєю.

Методи дослідження. Аналіз та узагальнення літературних джерел, опитування, педагогічний експеримент, методи математичної статистики.

Організація дослідження.

Дослідження проводилися на базі Національної академії внутрішніх справ (м. Київ) в 2012-2013 навчальному році. З курсантів другого курсу було сформовано експериментальну групу (ЕГ, $n=30$), яка займалася за авторською методикою підготовки та контрольну групу (КГ, $n=32$). Курсанти КГ проходили навчання за традиційною методикою відповідно до діючої програми зі спеціальної фізичної підготовки [5]. Оцінка підготовленості піддослідних осіб передбачала тестування рівня теоретичних знань (теоретична підготовленість) й практичних умінь та навичок у застосуванні засобів фізичного впливу під час нападу супротивника, озброєного холодною зброєю (практична підготовленість). Для визначення теоретичної підготовленості було проведено спеціальне тестування, яке проходило у формі опитування за принципом «запитання-відповідь». Питання стосувалися ознак прояву мотивації супротивника до нападу, зовнішніх ознак загрози, підготовчих рухів, які передують нападу, варіантів застосування засобів фізичного впливу тощо. Під час опитування враховувалась чіткість і стислість відповідей. Всього

було задано 50 запитань, максимальна кількість балів, яку можна було отримати – 100. За чітку та повну відповідь ставилося 2 бали, за неповну – 1 бал. Якщо особа не давала відповіді на запитання – 0 балів.

При визначенні практичної підготовленості до діяльності в умовах небезпеки моделювалися ситуації як несподіваного зіткнення, так і спланованого нападу зі сторони супротивника. Учасникам ЕГ та КГ було поставлене завдання захиститись використовуючи для цього або прийоми рукопашного бою, або «вогнепальну» зброю. Кожен курсант піддавався нападу з різних дистанційних зон (від 1 м до 8 м) з використанням таких варіантів нападу: на близькій відстані (1-1,5 м); при швидкому наближенні з «навалюванням»; при швидкому наближенні з захопленням за одяг та виконанням удару ножом. Особи, які брали участь у педагогічному експерименті піддавались 20-ти спробам кожного з трьох варіантів нападу під час спланованого зіткнення зі сторони супротивника й 20-ти спробам під час несподіваного зіткнення. Загалом для визначення рівня практичної підготовленості курсантам ЕГ та КГ необхідно було протистояти 120 нападам супротивника, озброєного холодною зброєю.

Обговорення результатів дослідження. З метою більш якісної підготовки майбутніх працівників міліції до діяльності в умовах нападу супротивника, озброєного холодною зброєю, була розроблена авторська методика навчання. Особливостями методики є те, що формування спеціальних рухових умінь та навичок курсантів відбувається на основі засвоєння знань моделей рухової та мотиваційної поведінки супротивника й просторово-часових параметрів основних способів нападу. Під час підготовки акцентується увага на розвитку фізичних та психологічних якостей, які надають перевагу майбутнім правоохоронцям при зіткненні зі злочинцями, озброєними холодною зброєю. Проведення навчально-тренувальних сутичок передбачало наближення атакуючих дій супротивника до моделі поведінки реального злочинця.

Перед початком педагогічного експерименту в обох групах було проведено тестування теоретичної та практичної підготовленості. Математична обробка отриманих даних (табл. 1) показала, що курсанти мали приблизно однаковий рівень підготовленості ($p > 0,05$). Після закінчення визначеного терміну навчання проведено повторне контрольно-перевірочне заняття з метою виявлення впливу авторської методики на динаміку підготовленості майбутніх правоохоронців до діяльності в умовах зіткнення із супротивником, озброєним холодною зброєю.

Математична обробка результатів тестування теоретичної підготовленості показали достовірну різницю ($p < 0,001$) у рівні знань курсантів ЕГ та КГ після проведення педагогічного експерименту. В середньому рівень знань осіб ЕГ підвищився на 62,9 % (із $32,4 \pm 1,1$ до $87,2 \pm 0,89$ балів). Покращення результатів теоретичної підготовленості спостерігалася також в осіб КГ, але рівень їх знань зріс лише на 26,2 % (із $31,2 \pm 1,0$ до $42,3 \pm 0,96$ балів) за рахунок досвіду, який сформувався під час практичного виконання заходів фізичного впливу. Результати тестування практичної підготовленості показали підвищення кількості сутичок із позитивним наслідком для майбутніх правоохоронців в обох групах (табл.1). Провівши детальний аналіз результатів зіткнень, слід відмітити, що із 20 спроб виконання атакуючих дій на близькій дистанції в умовах спланованого нападу в осіб ЕГ результативність підвищилась на 54,7 % (із $6,2 \pm 0,32$ до $13,7 \pm 0,21$ успішних сутичок). У курсантів КГ на 24,1 % (із $6,6 \pm 0,34$ до $8,7 \pm 0,30$ сутичок). Під час несподіваного зіткнення успішність сутичок ЕГ покращилась на 51,2 % (із $8,2 \pm 0,32$ до $16,8 \pm 0,20$); КГ – на 28,6 % (із $8,5 \pm 0,34$ до $11,9 \pm 0,27$). Загалом ефективність протиборства в умовах нападу на близькій дистанції у осіб ЕГ підвищилась на 53 %, КГ – на 26,4 %.

Успішність сутичок в умовах спланованого нападу зі сторони супротивника при виконанні атакуючих дій з «навалюванням» у курсантів КГ зросла на 27,5 % (із $8,7 \pm 0,36$ до $12 \pm 0,33$). У курсантів ЕГ результати були дещо вищими, а саме успішність підвищилась на 49,7 % (із $8,5 \pm 0,38$ до $16,9 \pm 0,27$). Під час несподіваного зіткнення результативність сутичок при нападі з «навалюванням» також покращилась як в осіб ЕГ, так і КГ. У курсантів КГ ефективність підвищилась на 18,9 % (із $10,3 \pm 0,32$ до $12,7 \pm 0,31$). У ЕГ на 46,9% (із $9,5 \pm 0,35$ до $17,9 \pm 0,22$). Загальна успішність збройних зіткнень в умовах нападу з «навалюванням» у курсантів ЕГ покращилась на 48,3 %, КГ – на 23,2 %.

Таблиця 1.

Динаміка підготовленості курсантів ЕГ та КГ у ході педагогічного експерименту (n=62, $\bar{X} \pm m$)

Вид випробування	На початку проведення педагогічного експерименту			Після проведення педагогічного експерименту			
	ЕГ (n=30)	КГ (n=32)	Достовірність різниці	ЕГ (n=30)	КГ (n=32)	Достовірність різниці	
	$\bar{X} \pm m$	$\bar{X} \pm m$	t	P	$\bar{X} \pm m$	$\bar{X} \pm m$	t

Теоретична підготовленість, бали								
Рівень знань	32,4±1,1	31,2±1,0	0,759	>0,05	87,2±0,89	42,3±0,96	34,29	<0,001
Практична підготовленість, к-ть успішних сутичок із 20 нападів								
Напад у випадку спланованого зіткнення зі сторони супротивника								
Близька дистанція (1-1,5 м),	6,2±0,32	6,6±0,34	0,728	>0,05	13,7±0,21	8,7±0,30	13,545	<0,001
Напад з «навалюванням»	8,5±0,38	8,7±0,36	0,403	>0,05	16,9±0,27	12±0,33	11,633	<0,001
Напад з «навалюванням» та захопленням за одяг	7,9±0,42	7,6±0,41	0,585	>0,05	16,7±0,27	11,4±0,34	12,161	<0,001
Напад у випадку несподіваного зіткнення із супротивником								
Близька дистанція (1-1,5 м)	8,2±0,32	8,5±0,34	0,741	>0,05	16,8±0,20	11,9±0,27	14,583	<0,05
Напад з «навалюванням»	9,5±0,35	10,3±0,32	1,564	>0,05	17,6±0,22	12,7±0,31	13,048	<0,05
Напад з «навалюванням» та захопленням за одяг	6,9±0,40	7,4±0,43	0,845	>0,05	18,6±0,28	12,9±0,38	11,949	<0,01

При виконанні нападу з «навалюванням», захопленням за одяг та нанесенням удару ножом виявлена достовірна різниця ($p < 0,001$) в успішності сутичок курсантів КГ та ЕГ після застосування авторської методики. Так у осіб КГ кількість успішних сутичок в умовах спланованого нападу підвищилася на 33,3 % (з $7,6 \pm 0,41$ до $11,4 \pm 0,34$). У курсантів ЕГ на 52,7 % (з $7,9 \pm 0,42$ до $16,7 \pm 0,27$ успішних сутичок). Під час несподіваного зіткнення результати були наступними: перед проведенням педагогічного експерименту різниця в успішності сутичок була не достовірна ($p > 0,05$), у КГ – $7,4 \pm 0,43$, у ЕГ – $6,9 \pm 0,40$. Після проведення експерименту у КГ ефективність покращилася на 42,6 %, й становила $12,9 \pm 0,38$, у ЕГ на 62,9 % та досягла – $18,6 \pm 0,28$ сутичок з позитивним наслідком для правоохоронців ($p < 0,001$).

Загальна успішність під час даного виду нападу в осіб ЕГ підвищилася на 57,8 %, КГ – на 38,2 %. Загалом практична підготовленість ЕГ зросла на 53%, КГ – на 29,2%. Графічно співвідношення приросту теоретичної та практичної підготовленості після проведення педагогічного експерименту зображено на рис.1.

Рис. 1. Співвідношення приросту теоретичної та практичної підготовленості курсантів ЕГ ($n=30$) та КГ ($n=32$) після проведення педагогічного експерименту (у %)

■ – курсанти ЕГ   ■ курсанти КГ

Сутички із негативним наслідком у курсантів ЕГ пояснюються тим, що в одних випадках вони проявляли неухважність та недостатню зібраність, в інших випадках недостатній розвиток швидкісних якостей, що більше проявлялося під час спланованого нападу. Неухважність та погана зібраність негативно впливала на виявлення небезпеки і, як наслідок, на успішність сутичок. Результати практичної підготовленості осіб КГ доводять недостатню адаптованість до несподіваного прояву небезпеки. Низька теоретична підготовленість не сприяла вчасному виявленню агресивних намірів у діях супротивника й відповідному реагуванню.

ВИСНОВКИ. Застосування авторської методики навчання дозволило суттєво підвищити підготовленість осіб ЕГ. Виявлено достовірну різницю як в теоретичній, так і в практичній підготовленості курсантів ЕГ та КГ ($p < 0,001$). Такі результати доводять ефективність розробленої методики підготовки майбутніх працівників міліції до діяльності в умовах небезпеки.

ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ. В подальших дослідженнях передбачається розробити цільову педагогічну програму на основі обґрунтованої методики підготовки майбутніх

правоохоронців до діяльності в умовах небезпеки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антоненко С.А. Формування рухових навичок рукопашного бою і психологічної стійкості майбутніх співробітників правоохоронних органів / С. А. Антоненко // Актуальні проблеми фізичної культури і спорту. – Х., 2005. – №6-7. – С. 125-129.
2. Комяга А. В. Тренування курсантів (працівників ОВС) для дій у штатних і екстремальних ситуаціях / А. В. Комяга // Південноукраїнський правничий часопис. – О., 2008. – № 1 – С. 205 – 206.
3. Лаврентьєв О.М. Застосування прийомів рукопашного бою в обмежених умовах / О.М. Лаврентьєв // Молода спортивна наука України: зб. наук. пр. в галузі фіз. культури та спорту. – Львів, 2004. – Т. 1. – С.228–230.
4. Пліско В. І. Використання заходів фізичного впливу з тактичним осмисленням ситуацій відповідно до ступеня загрози : монографія / В. І. Пліско, О. М. Носко. – Чернігів : Чернігівський національний педагогічний університет ім. Т.Г. Шевченка, 2010. – 284 с.
5. Програма навчальної дисципліни «Спеціальна фізична підготовка». – К.: НАВС, 2013. – 23 с.
6. Brutscher B. Waffen und Einsatzmunition der Polizei / von B. Brutscher, C. Baum. – Auflage. – Hilden – 1998. – 360 S.
7. Internationale Polizei Taktiken und Ausbildungen / von B. Siegfried, F. Hübner. – Auflage. – Stuttgart, 1995. – 238 S.
8. Nieuwenhuys A. Oudejans R.R.D. Effects of anxiety on handgun shooting behavior of police officers: a pilot study. Anxiety, Stress&Coping. 2010, vol. 23, pp. 225–233.
9. Taschenmacher R. Dienst – und Einsatzlehre – Ergänzungsband NW – Leitfaden für Theorie und Praxis / von R. Taschenmacher. – 8. Auflage. – 1995. – 212 S.
10. Wedding J. Der Mehrzweck Einsatzstock MES / Tonfa in der praktischen Anwendung / von J. Wedding und Uwe Claussen. – 4. Auflage. – Boorberg, 1999. – 220 S.

Вереньга Ю. В.

Національна академія внутрішніх справ

ЗВ'ЯЗОК ПОКАЗНИКІВ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ ТА ФІЗИЧНОГО СТАНУ І ЗДОРОВ'Я ПРАЦІВНИКІВ МВС УКРАЇНИ НА ЕТАПІ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ

Проведено дослідження рівня розвитку фізичних якостей працівників МВС України різних службово-посадових категорій на етапі професійного становлення та визначено взаємозв'язок між їх результатами у фізичній підготовці та показниками фізичного стану і здоров'я. У дослідженні взяли участь 104 працівники першої вікової групи різних службово-посадових категорій. Було проаналізовано результати з бігу на 100 м, підтягування на перекладині та бігу на 1000 м під час вступних іспитів на курси початкової підготовки. Виявлено, що найнижчий рівень фізичної підготовленості визначено у працівників 1-ї категорії. Серед фізичних якостей найгірший рівень у працівників усіх категорій зафіксовано у показниках витривалості. Найбільше достовірних кореляційних зв'язків показників фізичного стану і здоров'я визначено з показниками бігу на 1000 м. Результати дослідження свідчать про необхідність удосконалення чинної програми з фізичної підготовки з працівниками 1-ї категорії на курсах початкової підготовки шляхом покращання рівня розвитку витривалості.

Ключові слова: фізична підготовка, початкова підготовка, працівник.

Вереньга Ю. В. Связь показателей физической подготовленности и физического состояния и здоровья сотрудников МВД Украины на этапе профессионального становления. Проведено исследование уровня развития физических качеств сотрудников МВД Украины разных служебно-должностных категорий на этапе профессионального становления и определена взаимосвязь между их результатами по физической подготовке и показателями физического состояния и здоровья. В исследовании приняли участие 104 сотрудника первой возрастной группы разных служебно-должностных категорий. Были проанализированы результаты бега на 100 м, подтягивания на перекладине и бега на 1000 м во время вступительных экзаменов на курсы начальной подготовки. Выведено, что самый низкий уровень физической подготовленности у работников 1-й категории. Среди физических качеств наихудший уровень у сотрудников всех категорий зафиксирован в показателях выносливости. Больше всего достоверных корреляционных связей показателей физического состояния и здоровья определено с показателями бега на 1000 м. Результаты исследования свидетельствуют о необходимости усовершенствования действующей программы по физической подготовке с сотрудниками 1-й категории на курсах начальной подготовки путем улучшения уровня развития выносливости.

Ключевые слова: физическая подготовка, начальная подготовка, сотрудник.